יָבִיא עֵדִים שֶׁנִּטְרְפָה בְּאוֹנֶס, וּפָטוּר, ששומר שכר פטור באונס. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר יָבִיא עֵדוּדָה – נבילה לְבֵית דִּין, כדי שישומו כמה היא שוה. מַאי לַאו בְּהָא קָמִיפַּלְגִי [– האם לא בזה נחלקו], דְּמַר – אבא שאול סָבַר, שִׁפְחַת נְבֵילָה דְּנָיְזָק הָוֵי, הניזק – שהוא המפקיד, מפסיד, ולכן אם פשע ונטרפה וחייב לשלם, יביא את הנבילה לבית דין כדי לדעת כמה היא שוה בשעת המיתה, ואת ההפרש בין שוויה בעת לבהמה חיה עליו להשלים. וּמַר – ותנא קמא, שלא דורש יביא עדודה לבית דין, סָבַר, שִׁפחת הנבילה דְּמֵזִיק הָוֵי, המזיק – שהוא השומר שפשע, מפסיד, ואין לבית דין נפקא מינה כמה היא שוה בשעת מיתה. דוחה הגמרא, לֹא בזה נחלקו, אלא דִּכוּלֵּי עָלְמָא – לפי כולם, פחת נבילה דְּנָיְזָק, וְהָכָא בְּטוֹרַח נְבֵילָה קָמִיפַּלְגִי – וכאן נחלקו על מי מוטל לטרוח להביאה ממקום שמתה, אבא שאול שדורש יביא עדודה סובר שעל המזיק לטרוח בזה, ותנא קמא סובר שהטורח מוטל על הניזק.

ומביאה הגמרא ברייתא כאבא שאול: וְהַתַּנְיָא, אֲחֵרִים אוֹמְרִים, מַנַּיִן שֶׁעַל בַּעַל הַבּוֹר שהשור מת בתוכו לְהַעֲלוֹת את הַשּׁוֹר מִבּוֹרוֹ, תַּלְמוּד לוֹמַר (שמות כא לד), 'כֶּסֶף יָשִׁיב לְבְעָלָיו וְהַמֵּת', שמלבד תשלום הנזק צריך להשיב גם את הנבילה ולהעלותה מהבור.

מקשה הגמרא, אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי לְרָבָא, הַאי – פסוק זה המלמד שעל המזיק מוטל טוֹרַח נְבֵילָה, הֵיכִי דָּמֵי [– באיזה אופן מדובר], אִילֵימָא דְּבֵירָא שָׁוְיָא זוּזָא – אם נאמר שבתוך הבור שווה הנבילה זוז אחד, וְאַגּוּדָא – ועל שפת הבור, שָׁוְיָא אַרְבַּע זוּז, מדוע צריך פסוק לזה, הרי כִּי טָרַח להעלותה בְּרַגְשֵׁי טָרַח – לעצמו הוא טורח, שבכך ישלם פחות.

מתרצת הגמרא, אָמַר לֵיהּ רבא לאביי, לֹא צְרִיכָא את הפסוק, אלא באופן דְּבֵירָא – שבתוך הבור שָׁוְיָא הנבילה זוּזָא, וְאַגּוּדָא – ועל שפת הבור נָמֵי שָׁוְיָא זוּזָא, ואין לו כל רווח בהעלאתה, ולכן צריך פסוק שחייב להעלותה.

שואלת הגמרא, וּמִי אִיכָּא כְּהַאי גַּוְונָא – וכי יש מציאות כזו ששוויה בבור ועל שפת הבור שוה, והלא צריך לשכור פועלים כדי להעלותה. עונה הגמרא, אִין – אכן יש מציאות כזו, דְּהָא אָמְרִי אינְשֵׁי [– שהרי אנשים אומרים], כְּשׁוֹרָא בְּמָתָא בְּזוּזָא – קורה כשהיא בעיר נמכרת בזוז, כְּשׁוֹרָא בְּדִבְרָא בְּזוּזָא – וגם כשהיא בשדה היא נמכרת בזוז, אף שצריך לשכור פועלים להביאה לעיר.

אחר שלמדנו שהנבילה שייכת לניזק ועל המזיק רק להשלים לשור חי, הגמרא דנה מה דינם של גנב גזלן ושואל בזה: אָמַר שְׁמוּאֵל, נהגו הדיינים, שֶׁאֵין שָׁמִין את הנבילה או את השברים, לֹא לְגַנָּב וְלֹא לְגַזְלָן, אֶלָּא לְגַנְזָקִין. שאם אדם גנב או גזל בהמה ומתה או כלי ונשבר, אין שמין כמה שוה החפץ עתה וישלים לבעליו את השאר, אלא עליו לשלם כלי או בהמה שלמים, והשברים שלו. אבל בנזיקין השברים של הניזק, והמזיק רק משלים את ההפרש לכלי שלם. ומוסיף שמואל, וַאֲנִי אוֹמֵר, אַף לְשׁוֹאֵל, וְאָבָא – ורב מוֹדֶה לִי בזה.

אִיבַּעְיָא לְהוּ – הסתפקו בני הישיבה, הָכִי קָאָמַר – האם כך אמר שמואל, אַף לְשׁוֹאֵל שָׁמִין, כניזקין, וְאָבָא מוֹדֶה לִי. אוֹ דִלְמָא הָכִי קָאָמַר [– או שמא כך אמר], וַאֲנִי אוֹמֵר אַף לְשׁוֹאֵל אֵין שָׁמִין, כגנב וגזלן, וְאָבָא מוֹדֶה לִי.

הגמרא פושטת את הספק ממעשה שהיה: תָּא שְׁמַע, דְּהָהוּא גַּבְרָא דְּשָׁאֵיל נַרְגָּא מֵחַבְרֵיהּ – שהיה אדם ששאל גרזן מחבירו, תַּבְרֵהּ – שבר את הגרזן בפשיעה. אָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב – בא לפני רב לשאול אם עליו לשלם, אָמַר לֵיהּ רב, זִיל שַׁלֵּים לֵיהּ נַרְגָּא מֵעַלְיָא [– לך שלם לו גרזן מעולה]. שְׁמַע מִינָּהּ שאֵין שָׁמִין לשואל. שואלת הגמרא, אַדְרַבָּה – יש ראיה להיפך, מֵהָאָמְרֵי לֵיהּ – מכך שאמרו רַב כָּהֲנָא וְרַב אַסִּי לְרַב בתמיהה, דִּינָא הָכִי – וכי כך הדין, וְשָׁתִיק רב ולא ענה להם, משמע שהסכים עם שאלתם, וּשְׁמַע מִינָּהּ שָׁמִין לשואל את השברים, ועליו רק להשלים לגרזן שלם.

הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בדברי שמואל, ומכריעה את ההלכה: אִיתְּמַר, אָמַר עוּלָּא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, שָׁמִין לְגַנָּב וּלְגַזְלָן. וְאִילּוּ רַב פַּפִּי אָמַר, אֵין שָׁמִין להם. וְהִלְכְתָא, שאֵין שָׁמִין לֹא לְגַנָּב וְלֹא לְגַזְלָן, אֲבָל לְשׁוֹאֵל שָׁמִין, כִּדְרַב כַּהֲנָא וְרַב אַסִּי – וכקושיית רב כהנא ורב אסי לרב.

אגב שהובאה מימרא של עולא בשם רבי אלעזר ששמין לגנב ולגזלן, מביאה הגמרא מימרות נוספות של עולא בשם רבי אלעזר. הסוגיא דלהלן עוסקת בספק טומאת לידה של אשה:

נאמר בתורה (ויקרא יב א–ה) שכל יולדת – אף אם לא יצא דם, מונה ימי טומאה וימי טהרה. אם הולד נקיבה, מונה ארבעה עשר ימי טומאה, שאסורה לבעלה ומטמאת את הטהרות שנוגעת בהם, ובשעברו ימים אלו טובלת ונטהרת, ומונה שישים ושש ימי טוהר, שכל דם שתראה בהם טהורה. ואם הולד זכר, מונה שבעה ימי טומאה ושלשים ושלשה ימי טוהר.

עם יצירת העובר במעי אמו נוצר עמו קרום שנקרא שליא ובתוכו הוא מונח, ופעמים שהולד מת ונימוח בתוך השליא. וכשאשה מפילה שליא נחשב הדבר כלידה, ויש לה טומאת לידה וימי טוהר. אך כיון שאין ידוע אם הולד היה זכר או נקיבה, מונה לחומרא שבועיים ימי טומאה כשל נקיבה, וימי טוהר כשל זכר רק עד השלמת שלשים ושלשה ימים, שהם עשרים ושש ימי טוהר:

וְאָמַר עוּלָּא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, שַׁלְיָא שֶׁיָּצְתָה מִקְצָתָהּ בְּיוֹם רִאשׁוֹן וּמִקְצָתָהּ יצאה בְּיוֹם שֵׁנִי, חוששים שבמקצת השליא שיצאה ביום הראשון יצא רוב הולד, ונחשב הדבר ללידה, ולכן מוֹנִין לָהּ ארבעה עשר ימי טומאה מִן היום הָרִאשׁוֹן, וכל טהרות שנגעה ביום הראשון טמאים מספק, אף אם לא יצא דם בלידת השליא.

מקשה הגמרא, אָמַר לֵיהּ רָבָא לעולא, מַה דַּעְתָּךְ לטמאה מהיום הראשון, מפני שחוששים לְחוּמְרָא שמא יצא אז הולד, והלא חוּמְרָא דְּאִתֵּי לִידֵי קוּלָּא הוּא – חומרא זו מביאה אותה לידי קולא, דְּקָא מַטַּהֲרַת לָהּ מֵרִאשׁוֹן – שאם תחל למנות ארבעה עשר ימי טומאה מהיום הראשון, ביום החמשה עשר תתחיל ימי טוהר, והרי יתכן שלא יצא רוב הולד אלא ביום השני והוא היום הראשון לטומאתה, והיום החמשה עשר הוא יום הארבעה עשר ללידה, ועדיין טמאה בטומאת לידה. אֶלָּא אָמַר רָבָא, אמנם לְחוּשׁ שמא יצא רוב הולד ביום הראשון, חוֹשְׁשַׁת, ומטמאה טהרות מספק, אבל מְטַמְּאָה – למנות את ארבעה עשר ימי הטומאה, לֹא מְטַמְּאָה [– אינה מונה] אֶלָּא לַשֵּׁנִי – מהיום השני, ורק ביום הששה עשר לתחילת יציאת השליא מתחילה ימי טהרה.

שואלת הגמרא, מַאי קָא מַשְׁמַע לָן – מה מחדש עולא שחושש לטמא טהרות כבר מהיום הראשון. עונה הגמרא, עולא מחדש דְּאַף מְקָצַת שַׁלְיָא כְּלָא וָלָד, שאף אם יצאה רק מקצת שליא ודאי שיש בה ולד, אלא ששפק אם רוב הולד יצא באותו מקצת ונחשב לידה, או רק מיעוטו יצא ואינו נחשב לידה. שאם היתה יכולה לצאת מקצת שליא בלי ולד, לא היינו חוששים לטמא טהרות ביום הראשון, כיון שזה שתי חומרות, גם שהיה ולד בתוך אותו מקצת, וגם שזה היה רובו, ולא היינו מטמאים טהרות באופן זה.

מקשה הגמרא, מדוע צריך להשמיענו שאין מקצת שליא בלא ולד, והלא תָּנְיָא – שנינו זאת במשנה (חולין עז.), שעל אף ששחיטת בהמה מתירה באכילה גם את העובר שבמעיה, אך שַׁלְיָא של בהמה שֶׁיָּצְתָה מִקְצָתָהּ מהבהמה קודם שחיטה, אֲסוּרָה השליא בַּאֲכִילָה גם החלק שנשאר בפנים, מפני ששליא היא סִימָן וָלָד בְּאִשָּׁה, שודאי שיש ולד בשליא של אשה, וכן שליא היא סִימָן וָלָד בִּבְהֵמָה, וכשיצאה מקצת שליא קודם השחיטה, כיון שבאותו מקצת שיצא ודאי יש ולד, חוששים שמא היה רובו באותו מקצת ונחשב כילוד, ואינו ניתר בשחיטת האם. הרי שאין מקצת שליא בלי ולד, שאם היה מקצת שליא בלא ולד לא היינו אוסרים את כל השליא, מחמת שיש בזה ספק ספיקא, שמא באותו מקצת לא היה ולד, ואפילו היה ולד שמא לא היה רובו.

מתרצת הגמרא, אִי מִמַּתְנִיתִין – אם נלמד זאת רק מהמשנה, הֲוָה אָמִינָא – הייתי אומר,

דְּיֵשׁ מְקָצַת שִׁלְיָא בְּלֹא וָלָד, ומעיקר הדין רק המקצת שיצא אסור באכילה, אבל החלק שלא יצא ניתר בשחיטת האם, וְמה שאסרו את כּוּלה, גְּזֵירָה יצאה מְקָצָתָהּ אֲטוּ יצאה כּוּלָּהּ שאסורה, כיון שודאי שיש שם ולד, ואף אם חזרה ונכנסה אינה ניתרת. אך ביציאת מקצת שליא באשה לא נטמא, שאין לגזור משום יציאת כולה, שהרי ביציאת כולה אנו מטמאים אותה. קָא מַשְׁמַע לָן עולא, שטעם האיסור הוא משום אין מקצת שליא בלא ולד, ולכן גם אשה שיצא מקצת שליא טמאה מספק.

הגמרא מביאה דין נוסף שאמר עולא בשם רבי אלעזר: וְאָמַר עוּלָּא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּכוֹר אדם שֶׁנִּטְרַף [– שנהרג] בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם ללידתו, אֵין פּוֹדִין אוֹתוֹ פדיון הבן. וְכֵן תָּנֵי [– שנה] רַמֵּי בַּר חָמָא ברייתא, מִתּוֹךְ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יח טו) 'אַךְ פָּדֹה תִּפְדֶּה אֵת בְּכוֹר הָאָדָם', כפילות הלשון מרבה פדיון נוסף, יָכוֹל – שמא נרבה אֲפִילּוּ אם נִטְרַף בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם, תַּלְמוּד לוֹמַר 'אַךְ' לשון מיעוט, וְחִלֵּק שלא כולם חייבים, שאם נהרג בתוך שלשים יום פטור מפדיון.

הגמרא מביאה דין נוסף שאמר עולא בשם רבי אלעזר: וְאָמַר עוּלָּא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּהֵמָה נָפָה כגון שור וחמור, נִקְנֵית בְּמִשְׁכָּה, שמושך את הבהמה מרשות המוכר. מקשה הגמרא, וְהָא אָנֵּן תָּנֵן – והלא שנינו משנה (קידושין כה:), שבהמה גסה נקנית בִּמְסִירָה – שהבעלים מוסרה ללוקח, ולא רק במשיכה מרשות המוכר.

מתרצת הגמרא, הוּא – רבי אלעזר דְּאָמַר כִּי הַאי תַּנָּא – כתנא הזה, דְּתַנְיָא, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, זוֹ וָזוֹ – גם בהמה דקה וגם בהמה גסה, נקנות בְּמִשְׁכָה, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, זוֹ וָזוֹ נקנות בְּהַגְבָּהָה, ולא במשיכה ולא במסירה. ורבי אלעזר אמר כחכמים.

הגמרא מביאה דין נוסף שאמר עולא בשם רבי אלעזר: וְאָמַר עוּלָּא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הָאֶחְיָן שֶׁחָלְקוּ את ירושת אביהם, מַה שֶּׁעֲלֵיהֶן – הבגדים שהם לובשים שקנו מירושת אביהם, שֶׁמִּין את שווים, שגם הם בכלל החלוקה, וּמַה שֶּׁעַל בְּנֵיהֶן וּבְנוֹתֵיהֶן, אבל הבגדים שבניהם ובנותיהם לובשים, אֵין שֶׁמִּין, כיון שאינם רגילים לבא לבית דין, אין מבזים אותם להביאם.

אָמַר רַב פָּפָּא, פְּעָמִים אַף מַה שֶּׁעֲלֵיהֶן – אף את הבגדים שלובשים בעצמם אֵין שֶׁמִּין, כיון שכולם מסכימים לכך, מַשְׁכַּחַת לָהּ – דבר זה מצוי בְּגִדּוֹל אַחַי – בגדול האחים, שמתעסק בנכסים בקניה ומכירה, דְּנִיחָא לְהוּ - שזה טוב להם שיופיע במלבושים נאים, דְּלִשְׁתַּמְעוֹן מִילֵּיהּ – כדי שיתקבלו דבריו כאדם חשוב.

הגמרא מביאה דין נוסף שאמר עולא בשם רבי אלעזר: וְאָמַר עוּלָּא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, שׁוֹמֵר שָׁמַר את החפץ שקיבל לשמור לְשׁוֹמֵר אחר, ללא רשות המפקיד, והחפץ איננו, פָּטוּר הראשון בכל מה שהיה פטור לו היה נשאר אצלו, מפני שאין מסירת החפץ לשני נחשבת לפשיעה. וְלֹא מִיבַּעְיָא – ואין צריך לומר בְּשׁוֹמֵר חִנָּם שֶׁשָּׁמַר לְשׁוֹמֵר שָׂכָר, והחפץ נגנב או נאבד שפטור, משום דְּעָלְווֹי עֲלְיֵיהּ לְשָׁמִירָתוֹ – שעשה לחפץ שמירה מעולה יותר, ולכן מסתבר לפוטרו. אֶלָּא אֲפִילּוּ שׁוֹמֵר שָׂכָר שֶׁשָּׁמַר לְשׁוֹמֵר חִנָּם, שיש מקום להחשיבו כפושע, משום דְּהַשְׁתָּא נָרְעֵי נַרְעֵיהּ לְשָׁמִירָתוֹ – שמגרע בשמירת החפץ, ולכן נחייבו אף באונסין, מכל מקום נַמִּי פָּטוּר באונסין, ואינו נחשב פושע, שֶׁהֲרֵי מָסַר את החפץ לשמירה לְבֶן דַּעַת.

אך רָבָא אָמַר, שׁוֹמֵר שֶׁשָּׁמַר לְשׁוֹמֵר חַיָּיב אפילו באונס. וְלֹא מִיבַּעְיָא ואין צריך לומר בְּשׁוֹמֵר שָׂכָר שֶׁשָּׁמַר לְשׁוֹמֵר חִנָּם שחייב, כיון דְּנָרְעֵי נַרְעֵיהּ לְשָׁמִירָתוֹ – שגרע בשמירת החפץ, אֶלָּא אֲפִילּוּ שׁוֹמֵר חִנָּם שֶׁשָּׁמַר לְשׁוֹמֵר שָׂכָר, והעלה בזה את שמירת החפץ, מכל מקום חַיָּיב אף באונסים, כיון דְּאָמַר לֵיהּ המפקיד לשומר, אַתְּ מְהֵימְנַתְּ לִי בְּשִׁבּוּעָה – לך אני מאמין בשבועה שלא פשעת ולא השתמשת בו, אבל הַאי – השני, לֹא מְהֵימַן לִי בְּשִׁבּוּעָה, ועליך לשלם.

הגמרא מביאה דין נוסף שאמר עולא בשם רבי אלעזר: וְאָמַר עוּלָּא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הִלְכָתָא – ההלכה היא, שגּוֹבִין מִן הָעַבְדִים, שראשי המלוה לגבות חובו מעבדים כנענים של הלוה. אָמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן לְעוּלָּא בשאלה, האם אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר שגובים מהם אֲפִילּוּ אם מת הלוה וגובה את חובו מֵיַּתְמֵי – מהיתומים, משום שסובר שעבד כנעני נחשב כקרקע. השיב לו עולא, לֹא מיתומים, אלא רק מִינֵּיהּ – מהלווה עצמו, משום שנחשב למטלטלין שלא נגבים מיתומים.

הקשה רב נחמן, וכי מִינֵּיהּ – מהלווה עצמו, צריך רבי אלעזר לומר שגובים מהעבדים, הרי גובים אֲפִילּוּ מִגְּלִימָא דְּעַל כְּתֵפֵיהּ – ממעיל שהוא לבוש, ופשוט שגובים מעבדיו. השיב עולא, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – במה מדובר כאן, כְּשֶׁעָשָׂאוֹ אַפּוֹתִיקִי למלוה, שאמר הלווה למלוה שפירעון החוב יהיה מהעבד ומכרו, רשאי המלוה לגבותו מהלוקח, ומחדש שאפשר לעשות עבד אפותיקי ולגבותו מלקוחות, על אף שדינו כמטלטלין, כְּדְרָבָא – וכמו שאמר רבא, דְּאָמַר רָבָא, עָשָׂה הלווה את עַבְדּוֹ אַפּוֹתִיקִי וּמְכָרוֹ לאחר, בַּעַל חוֹב גּוֹבֶה את חובו הֵימֶנּוּ – מהעבד שנמצא אצל הלוקח, אבל אם עשה את שׁוֹרוֹ אַפּוֹתִיקִי וּמְכָרוֹ לאחר, אֵין בַּעַל חוֹב גּוֹבֶה הֵימֶנּוּ - מהשור שנמצא אצל הלוקח. ומבאר רבא, מַאי טַעְמָא – מה הטעם לחלק בין עבד לבין שור, הָא – עבד שנעשה אפותיקי, אִית לֵיהּ קָלָא – יש קול לדבר, והלוקח נזהר שלא לקנותו שמא יגבוהו ממנו, וְהָא – שור אפותיקי, לֵית לֵיהּ קָלָא – אין לו קול, והלוקח אינו נזהר שלא לקנותו, ולכן אין להפסיד את הלקוחות.